

Utbildningsdepartementet

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Jana Hejzlar
08-563 088 19
jana.hejzlar@hsv.se

Yttrande
2010-11-24
Reg.nr 12-936-10

Redovisning av regeringens uppdrag till Högskoleverket att granska vissa utbildningar (U2009/427/UH)

Sammanfattning

Högskoleverket har kartlagt utbildningar som erbjöds under läsåret 2009/10 och som troligen inte skulle ha granskats vare sig inom ramen för det tidigare, eller inom det kommande utvärderingssystemet. En förteckning finns i bilagan och kommenteras i texten nedan.

En nödvändig förutsättning för att ett urval av kurser ska kunna granskas fortlöpande, är att aktuella uppgifter om vilka dessa är samlas in systematiskt. Utbildningar som vid en granskning bedöms att inte vara högskolemässiga bör till Högskoleverket inom ett år efter beslutet, lämna en redogörelse om vidtagna åtgärder. Om kvalitetsbrister fortfarande kvarstår föreslås att dessa utbildningar inte ska vara ersättningsberättigade.

Uppdraget

Högskoleverket har fått i uppdrag att klarlägga vilka utbildningar som inte leder till en examen och som därför inte kommer att omfattas av det kommande systemet för kvalitetsutvärdering av utbildning. Vidare ska verket föreslå sanktioner för de av ovanstående utbildningar som inte uppfyller kraven för högre utbildning enligt 1 kap. 2, 8-9§§ i högskolelagen (SFS 1992:1434). Dessutom ges Högskoleverket i uppdrag att fortlöpande granska ett urval av sådana utbildningar. Resultaten av dessa granskningar ska redovisas i Högskoleverkets årsredovisning.

Utgångspunkter

Under åren 2001 till 2007, inom ramen för sitt dåvarande uppdrag, granskade Högskoleverket samtliga ämnen inom grundutbildningen som kunde utgöra huvudämne i en generell kandidat- och magisterexamen. Uppskattningar har visat att ungefär sex procent av kurser inom grundutbildningen inte blev utvärderade eftersom dessa inte ingick i något huvudämne. Vidare granskade verket alla utbildningar som

enligt högskoleförordningen ledde till en yrkesexamen och samtliga forskarutbildningar.

Under 2008/09 genomfördes utvärderingar som var relaterade till den nya examensordning som trädde i kraft i januari 2007. Dessa omfattade ett antal huvudområden för generella examina på grundnivå, avancerad nivå samt forskarutbildningsämnen för examina på forskarnivå. När en ny fyraårig utvärderingscykel påbörjas i januari 2011 står åter huvudområden för de generella examina och utbildningar som leder till yrkesexamina på grundnivå och avancerad nivå i fokus.

Studiernas omfattning för generella examina uttryckt i högskolepoäng och examensmålen för högskoleexamen och kandidatexamen (grundnivå) respektive magisterexamen och masterexamen (avancerad nivå) anges i högskoleförordningen. Med undantag för högskoleexamen är det ett absolut krav för att få utfärdad en generell examen att studenten har blivit godkänt i ett huvudområde med den grad av fördjupning som examensnivån kräver. Det är i huvudområdet som studenten genomför ett självständigt arbete/examensarbete som också är ett absolut krav för att få examen. En granskning av dessa arbeten utgör en viktig del i det kommande utvärderingssystemet.

Ett ytterligare krav för att få en generell examen är att studenten är godkänd i ett antal övriga kurser för att uppnå det totala antalet högskolepoäng som krävs för den avsedda examen. För en kandidatexamen omfattar dessa normalt hälften av studietiden. Dessa kurser kan ingå i ett annat huvudområde eller inte. Valet av kurser som ingår i en generell examen vid sidan om huvudområdet kan i olika grad begränsas av lärosätet genom att utbildningar erbjuds i form av generella program. Valet för icke programbundna studier kan vara i princip helt styrt av en enskild student. Antalet generella program varierar mycket mellan olika lärosäten.

För generella examina på avancerad nivå omfattar studierna i huvudområdet tydligt merparten eller hela studietiden. Examensmålen för dessa kopplas ännu tydligare till kraven enligt 1 kap. 2 och 9 §§ i högskolelagen vilket är naturligt med tanken på att studenten redan genomgått den första nivån i sin akademiska utbildning. Det är knappast troligt att det inom ramen för dessa studier erbjuds kurser som inte är högskolemässiga.

De kartlagda utbildningarna

Med hänsyn till ovanstående har Högskoleverket avgränsat kartläggningen till att omfatta kurser på grundnivå som inte ingår i ett huvudområde. Utbildningar som leder till en yrkesexamen kan uteslutas från kartläggningen då dessa erbjuds som sammanhållna, upp till fem och ett halvt år långa program som utvärderas i sin helhet mot målen i högskolelagen samt mot kraven i den relevanta examensbeskrivningen.

Varken kurskataloger eller universitets- och högskoleregistret kan användas för att ringa in de utbildningar som uppdraget avser. Därför har Högskoleverket efter diskussioner med ett antal företrädare för sektorn formulerats följande definition för

de i uppdraget avsedda utbildningar ”kurser på grundnivå inom 1-30 eller 31-60 högskolepoäng som utan att ingå i ett huvudområde kan utgöra övriga kursfördringar i en generell examen.”

Lärosätena ombads att till Högskoleverket inkomma med en förteckning över sådana kurser och ange om de erbjuds minst en gång per läsår och därför kan anses ingå i det reguljära utbudet eller är att betrakta som tillfälliga samt om dessa kurser erbjudits som så kallade sommarkurser. Resultatet redovisas i bilagan.

De mest återkommande synpunkterna som lärosätena framförde sammanfattas här i följande slutsatser:

- Utbudet förändras över tiden och är beroende av efterfrågan från studenterna och lärosätets lärarkompetens och lärarkapacitet. Det är därför svårt att definiera om en kurs är tillfällig eller inte. De i uppdraget avsedda kurserna kan erbjudas även inom intervallet 61-90 högskolepoäng. Det är inte ovanligt att lärosätet har förutsättningar att bedriva utbildning upp till 90 högskolepoäng med fördjupning i ämnet men endast har någon enstaka sökande och därför inte råd att erbjuda den reguljärt som huvudområde i kandidatexamen.
- Terminologin som tillämpas är ytterst varierande. De lärosäten som erbjuder många generella program för fram att de erbjuder t.ex. kurspaket inom dessa vid sidan av huvudområdet eller ”till huvudområdet anknutna kurser” och menar att dessa är kvalitetssäkrade på samma sätt som kurser som ingår i ett program som leder till yrkesexamen.
- Det är svårt att finna en välfungerande och strikt definition på utbildningar som uppdraget avser. Ett antal lärosäten har redovisat kurser som erbjuds inom ramen för yrkesexamen men även till andra studenter som fristående kurser, oftast om 7,5 högskolepoäng. Andra har tagit upp de tekniska och naturvetenskapliga basärena i sina redovisningar.
- De olika system lärosätena har att benämna och registrera kurserna är inte konstruerade så att verkets förfrågan kan hanteras utan ett tidskrävande manuellt arbete.

Inför en kommande systematisk insamling av heltäckande information om vilka utbildningar som inte kommer att omfattas av det kommande utvärderingssystemet, kan det följaktligen vara nödvändigt att ytterligare precisera definitionen.

Utvärdering av utbildningar som uppdraget avser

Sedan 2001 har Högskoleverket genomfört granskningar under en bestämd tidsperiod med ett i förväg känt schema. I det kommande systemet förkortas perioderna från sex till fyra års intervall. Att ha vetskap om vilka utbildningar som ska och när de kommer att utvärderas, underlättar planeringen för lärosäten såväl som för Högskoleverket. När det gäller granskning av utbildningar som inte ingår i ett huvudområde tyder kartläggningen på att olika lärosäten kommer att beröras av dessa i varierande omfattning. Det urval som ska granskas bör rimligen bestå av kurser med tillräckligt många gemensamma drag. De lärosäten som anordnar ovan definierade kurser inom ett antal områden kan omfattas av granskning så gott som årligen. Det är därför viktigt att information om vilka kurser som kan vara aktuella för granskning samlas in på ett

systematiskt sätt. Detta kan åstadkommas genom en ändring i förordning om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor (SFS 1993:1153).

Utifrån en sådan sammanställning skulle Högskoleverket fortlöpande kunna granska kurser med bistånd av externa sakkunniga. Lärosäten som har utbildningar som inte bedöms vara högskolemässiga skulle få ett år på sig att åtgärda kvalitetsbristerna.

Förslag till eventuella sanktioner

Regeringen har även uppdragit åt verket att föreslå sanktioner i de fall när kvalitetsbristerna inte har åtgärdats till den bestämda tidpunkten efter granskningen. Högskoleverket föreslår att om bristerna helt eller till väsentlig del kvarstår bör helårsstudenter och helårsprestationer på dessa kurser inte ingå i lärosätets underlag för beräkning av intäkter från grundutbildningsanslaget, dvs. inte vara ersättningsberättigade.